YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
13 päivänä marraskuuta 1990 *

Asiassa C-308/89,

jonka Verwaltungsgericht Darmstadt on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Carmina di Leo

vastaan

Land Berlin

ennakkoratkaisun työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2) 12 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja G. F. Mancini, jaostojen puheenjohtajat T. F. O'Higgins ja M. Díez de Velasco sekä tuomarit C. N. Kakouris ja P. J. G. Kapteyn,

julkisasiamies: M. Darmon,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

- Saksan liittotasavallan hallitus, asiamiehinään E. Röder ja G. Leibrock liittovaltion talousministeriöstä,

- Italian tasavallan hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisten riita-asioiden osaston päällikkö, professori Luigi Ferraro Bravo, avustajanaan valtionasiamies P. G. Ferri,

- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudelliset neuvonantajat Y. Pipkorn ja H. Lima,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan di Leon, edustajanaan asianajaja V. Raschendorfer, Gedern, ja Alankomaiden hallituksen, asiamiehenään T. Heukels ulkoasiainministeriöstä, esittämät suulliset huomautukset 28.6.1990 pidetyssä istunnossa,

kuultuaan julkisasiamiehen 3.10.1990 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Verwaltungsgericht Darmstadt on esittänyt 11.9.1989 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 9.10.1989, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan perusteella ennakkoratkaisukysymyksen työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2) 12 artiklan tulkinnasta.

2 Kysymys on esitetty Italian kansalaisen Carmina di Leon toimivaltaisten saksalaisten viranomaisten tekemää päätöstä vastaan tekemän valituksen yhteydessä; päätöksellä viranomaiset ovat hylänneet di Leon hakemuksen

saada *Bundesausbildungsförderungsgesetz*in (liittotasavallan opintojen edistämistä koskeva laki, jäljempänä Bafög) mukaista opintotukea sillä perusteella, että sitä ei myönnetä muille kuin perustuslaissa tarkoitetuille saksalaisille, kansalaisuutta vailla oleville ja turvapaikkaoikeuden haltijoille.

3 Pääasian tapahtumien aikana voimassa olleen Bafögin version mukaan opintotukea Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella suoritettavia opintoja varten ei ole voitu myöntää muille kuin perustuslaissa tarkoitetuille saksalaisille, kansalaisuutta vailla oleville, turvapaikkaoikeuden haltijoille sekä pakolaisille. 1.7.1988 voimaan tulleen lainmuutoksen seurauksena tukea on myönnetty myös koulutukseen hakeutuville, jotka jonkin jäsenvaltion kansalaisen lapsina nauttivat yhteisön oikeudessa perustetuista liikkumisvapaudesta ja oleskeluoikeudesta. ETY:n jäsenvaltion kansalaiset eivät kuitenkaan ole oikeutettuja tukeen silloin, kun opiskelu tapahtuu siinä maassa, jonka kansalaisia he ovat.

4 Oikeudenkäyntiasiakirjoista ilmenee, että di Leo on 25 vuotta Saksan liittotasavallassa työskennelleen italialaisen siirtotyöläisen tytär. Hän on saanut ensimmäisen ja toisen asteen koulutuksen Gedernissä (Saksan liittotasavalta), joka on myös hänen kotipaikkansa. Saksalaisten yliopistojen lääketieteellisissä tiedekunnissa sovellettavan pääsykiintiöjärjestelmän (*numerus clausus*) vuoksi di Leo on kirjoittautunut italialaisen Sienan yliopiston lääketieteelliseen tiedekuntaan. Häneltä on evätty Bafögin mukainen opintotuki näitä opintoja varten.

5 Asiaa käsittelevä tuomioistuin on arvioinut, että saksalaisten viranomaisten päätöksen laillisuus saattaa riippua siitä, velvoitetaanko edellä mainitun asetuksen (ETY) N:o 1612/68 12 artiklassa jäsenvaltio, jonka lainsäädännössä mahdollistetaan ulkomailla tapahtuvan opiskelun tukeminen, myöntämään tukea henkilölle, joka on samassa tilanteessa kuin pääasian kantaja.

6 Tässä tilanteessa Verwaltungsgericht Darmstadt on lykännyt asian ratkaisua ja esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 12 artiklaa tulkittava siten, että kun kysymyksessä on opintotuki, kyseisen säännöksen soveltamisalaan kuuluvat lapset rinnastetaan kansalaisiin sekä silloin kun opiskelu tapahtuu vastaanottovaltiossa että silloin kun se tapahtuu valtiossa, jonka kansalaisia he ovat?"

7 Pääasiaa koskevia tosiseikkoja, menettelyn kulkua sekä yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjä kirjallisia huomautuksia koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia käsitellään jäljempänä vain, mikäli se on tarpeen yhteisöjen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

8 Asetuksen (ETY) N:o 1612/68 12 artiklassa säädetään, että yhteisön työntekijän lapsilla on oikeus, jos he asuvat vastaanottovaltion alueella, osallistua peruskoulutukseen, oppisopimuskoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaiset.

9 On aluksi muistettava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan (ks. asiat 389/87 ja 390/87, Echternach ja Moritz, tuomio 15.3.1989, Kok. 1989, s. 723) edellä mainittu 12 artikla ei koske ainoastaan nimenomaista oppilaitokseen pääsyä, vaan myös yleisiä opetuksen saamista helpottavia toimenpiteitä. Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on katsonut yhteisön työntekijän lapsen aseman edellyttävän erityisesti, että yhteisön oikeudessa tunnustetaan työntekijöiden lasten tarve saada valtion opintotukea, jotta nämä integroituisivat vastaanottajavaltion yhteiskunnalliseen elämään. Tämä merkitsee yhteisöjen tuomioistuimen mukaan sitä, että työntekijöiden lapsilla on oikeus saada opinto- ja elinkustannusten kattamista varten myönnettäviä avustuksia samoin edellytyksin kuin jäsenvaltioiden kansalaisilla.

10 Ennakkoratkaisukysymyksessä halutaan kuitenkin tietää, koskeeko oikeus yhdenvertaiseen kohteluun koulutuksen alalla yhteisön työntekijän lasta myös silloin, kun koulutus annetaan jossakin muussa kuin vastaanottovaltiossa ja erityisesti valtiossa, jonka kansalainen hän on.

11 Tältä osin Saksan liittotasavallan hallitus ja suullisessa käsittelyssä Alankomaiden hallitus ovat väittäneet, ettei 12 artiklassa edellytettyä yhdenvertaista kohtelua vaadita jäsenvaltiolta silloin, kun yhteisön työntekijän lapset lähtevät opiskelemaan ulkomaille; tämä johtuu siitä, että 12 artiklaa sovelletaan sanamuotonsa mukaisesti nimenomaisesti juuri lapsiin, jotka asuvat vastaanottovaltion alueella. Lisäksi mainittujen kahden hallituksen mukaan 12 artiklan tarkoitus on edistää työntekijän ja hänen perheensä sopeutumista vastaanottovaltioon. Yhteisön työntekijän lapsen opiskelu toisessa valtiossa ei edistä hänen sopeutumistaan vastaanottovaltioon.

12 Näitä väitteitä ei voida hyväksyä. Sanamuotonsa mukaan 12 artikla ei koske ainoastaan vastaanottovaltiossa tapahtuvaa opiskelua. Asetuksen (ETY) N:o 1612/68 12 artiklan asuinpaikkaehdon tarkoituksena on yksinomaan ollut

varmistaa yhdenvertainen kohtelu artiklassa tarkoitettujen etuuksien osalta ainoastaan niille yhteisön työntekijöiden lapsille, jotka asuvat vanhempiensa vastaanottovaltiossa. Sen sijaan oikeus yhdenvertaiseen kohteluun ei riipu siitä, missä asianomainen lapsi seuraa opetusta.

13 On myös muistettava, että jotta asetuksen (ETY) N:o 1612/68 tavoite eli työntekijöiden vapaa liikkuvuus saavutettaisiin vapauden ja ihmisarvon periaatteita loukkaamatta, tämä tavoite edellyttää sitä, että yhteisön työntekijän perheellä on parhaat mahdolliset edellytykset integroitua vastaanottovaltioon. Tällaisen integroitumisen onnistumiseksi on välttämätöntä, että perheensä kanssa vastaanottovaltiossa asuvalla yhteisön työntekijän lapsella on mahdollisuus tehdä opiskelua koskevat valintansa samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaisen lapsellakin.

14 Asetuksen (ETY) N:o 1612/68 7 artiklan 2 kohdassa, jonka mukaan työntekijän, joka on jonkin jäsenvaltion kansalainen, on saatava muiden jäsenvaltioiden alueella samat sosiaaliset edut kuin kotimaisen työntekijän, velvoitetaan jäsenvaltio siinä tilanteessa, että se tarjoaa kotimaisille työntekijöille mahdollisuuden opiskella toisessa maassa, ulottamaan tämä mahdollisuus myös alueelleen sijoittautuneisiin yhteisön työntekijöihin (ks. asia 235/87, Matteucci, tuomio 27.9.1988, Kok. 1988, s. 5589).

15 Samaa periaatetta on sovellettava 12 artiklan soveltamisalaan kuuluviin yhteisön työntekijöiden lapsiin. Mainitussa artiklassa säädetään samalla tavalla kuin 7 artiklan 2 kohdassa yleisestä säännöstä, joka opetuksen alalla velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan, että kansalaistensa ja alueelleen sijoittautuneiden muiden jäsenvaltioiden työntekijöiden lapsia kohdellaan yhdenvertaisesti. Jos jäsenvaltio tarjoaa kansalaisilleen mahdollisuuden tukeen ulkomailla tapahtuvaa opiskelua varten, on yhteisön työntekijän lapsen näin ollen voitava nauttia samasta edusta, jos hän päättää opiskella vastaanottovaltion ulkopuolella.

16 Tätä tulkintaa ei muuta se, että opiskelija päättää opiskella siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on. Mainittua rajoitusta ei voida perustella 12 artiklan asuinpaikkavaatimuksella eikä asetuksen (ETY) N:o 1612/68 tavoitteella; lisäksi rajoitus johtaisi uudenlaiseen yhteisötyöntekijöiden lapsiin kohdistuvaan syrjintään vastaanottovaltion kansalaisiin nähden.

17 Kaikkien edellä esitettyjen syiden vuoksi kansalliselle tuomioistuimelle on vastattava, että asetuksen (ETY) N:o 1612/68 12 artiklaa on tulkittava siten, että tässä säännöksessä mainitut lapset on opintotuen osalta rinnastettava

jäsenvaltion kansalaisiin sekä silloin, kun opiskelu tapahtuu vastaanottovaltiossa, että silloin, kun se tapahtuu valtiossa, jonka kansalaisia lapset ovat.

Oikeudenkäyntikulut

Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan liittotasavallan, Alankomaiden ja Italian hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Verwaltungsgericht Darmstadtin 11.9.1989 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 12 artiklaa on tulkittava siten, että tässä säännöksessä mainitut lapset on opintotuen osalta rinnastettava jäsenvaltion kansalaisiin sekä silloin, kun opiskelu tapahtuu vastaanottovaltiossa, että silloin, kun se tapahtuu valtiossa, jonka kansalaisia lapset ovat.

Mancini O'Higgins

Díez de Velasco Kakouris Kapteyn

Julistettiin Luxemburgissa 13 päivänä marraskuuta 1990.

J.-G. Giraud
kirjaaja

G. F. Mancini
kuudennen jaoston puheenjohtaja